

BARBARA TRELIŃSKA (Katowice)

Dwa nieznane rękopisy „Praw i porządku ziemskiego Księstwa Cieszyńskiego” z XVII w.

Dwa rękopisy „Prawa i porządku ziemskiego księstwa cieszyńskiego”, które nas tutaj interesują, są nie znane historykom, zaś znajomość praw cieszyńskich jest więcej niż mała. Wojciech Kętrzyński znał i opisał osiemnastowieczny rękopis „Praw i porządku ziemskiego księstwa cieszyńskiego”¹. Jest on jednak mniej interesujący, chociażby dlatego, że pozbawiony wszelkich śladów proveniencyjnych, a zwłaszcza że jest kopią druku tychże praw, o którym to druku będzie mowa. Wskazuje na to identyczna treść karty tytułowej rękopisu i druku. Kętrzyński uważał, że ów rękopis pochodzi z XVII w. i podał datę jego sporządzenia: 1624 r. Jest ona wynikiem błędnego rozwiązania chronostychu, wskazującego na czas sporządzenia rękopisu nie w 1624 r., ale w 1724 r. Informacje Kętrzyńskiego nie znalazły echa w literaturze. Stąd celowość zwrócenia uwagi, zwłaszcza historyków państwa i prawa, na wspomniane nieznane rękopisy.

Informacje o prawach cieszyńskich przekazuje w pracach dotyczących Śląska cieszyńskiego zasłużony badacz tego regionu F. Popiołek². Poza wzmianką o prawie funkcjonującym na terenie Śląska cieszyńskiego, a jego zdaniem opartego na prawie zwyczajowym, wywodzącym się z rozbicia dzielnicowego, podaje wiadomości dotyczące spisania tych praw przez Wacława III księcia cieszyńskiego w 1573 r. Wie także, że prawa te zostały uzupełnione deklaracją stanów cieszyńskich i potwierdzone przez Rudolfa II cesarza i króla czeskiego w 1591 r. w wyniku starań Katarzyny Sydonii księżny cieszyńskiej. F. Popiołkowi znany jest jedynie drukowany zbiór z kolekcji Szersznika, stanowiącej obecnie część Oddziału Zabytkowego Biblioteki Śląskiej w Cieszynie (sygnatura 2 H VII 29).

¹ Zob. Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, wyd. W. Kętrzyński, t. III, Lwów 1898, s. 130. Rękopis znajduje się obecnie w Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu pod sygnaturą 664.

² F. Popiołek, *Dzieje Śląska austriackiego*, Cieszyn 1913, s. 131 - 133; tenże, *Studia z dziejów Śląska Cieszyńskiego*, Katowice 1958, s. 27 - 30.

Z. Kaczmarczyk stwierdza, że jest to zbiór prawa sądowego, gdy w istocie prawo sądowe stanowi tylko część zbioru³. Autor ten informuje o spisaniu zbioru praw i wydrukowaniu go w latach 1573 i 1590. Tymczasem w 1590 r. nie ukazał się żaden zbiór praw cieszyńskich drukiem. Wnosić stąd można, że druk tego zbioru (który?), znany był autorowi z drugiej ręki, gdyż w czasie, gdy pisał swe dzieło, zbiory Szersznika posiadające jeden z dwóch istniejących egzemplarzy druku być może z 1592 r. (drugi znajduje się prawdopodobnie w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu) w Polsce, nie powróciły jeszcze do Cieszyna po zawieszenie wojennej⁴. Można sądzić, że źródłem tych informacji jest opublikowany w 1925 r. artykuł Jana Kaprasa o prawie górnośląskim, gdzie można znaleźć szersze informacje bibliograficzne, dotyczące wspomnianych druków⁵. Nie podaje on jednak również informacji o interesujących nas rękopisach. J. Kapras znał więc tylko wydrukowane zbiory praw cieszyńskich oraz oryginalne dokumenty związane z ich powstaniem, a które dziś nie zachowały się już w całości.

Z zachowanych trzech rękopisów zwodu praw cieszyńskich interesują nas tutaj tylko dwa. Oba mają charakter zwodów prywatnych. Powstały prawdopodobnie w wyniku stosowania praw spisanych przez Wacława III i uzupełnionych przez Katarzynę Sydonię w praktyce jurydycznej księstwa w XVII w., co może wyjaśnić chęć posiadania własnego tekstu obowiązującego prawa. Pozwala to również poddać w wątpliwość opinię F. Popiołka i J. Kaprasa, że drukowany zwód praw cieszyńskich ukazał się w 1592 r. Do zagadnienia tego jeszcze wrócimy.

Pierwszy z tych rękopisów znajduje się w Oddziale Zabytkowym Biblioteki Śląskiej w Cieszynie i dotąd nie został ani zinwentaryzowany, ani skatalogowany. Powstał on w 1672 r., jak to zanotował przepisywacz. Pochodzenie jego związane jest z miejscowością Zamarski (dziś powiat cieszyński), na co wskazują osiemnastowieczne noty proveniencyjne. Stąd w dalszym ciągu będziemy go nazywać rękopisem Zamarskim. Mógł on być własnością rodu Marklowskich, którzy posiadali Zamarski w chwili jego spisania, lub też późniejszych jej właścicieli, Radockich lub Trachów⁶. Rękopis Zamarski 29 X 1913 r. został przekazany przez architekta cieszyńskiego Albina Teodora Prokopa do Muzeum Miejskiego w Cieszynie, jak to wynika z not proveniencyjnych. W 1930 r. w wyniku podziałów zbiorów Muzeum Miejskiego na zbiory muzeal-

³ Z. Kaczmarczyk, B. Leśnodorski, *Historia państwa i prawa Polski*, t. II, Warszawa 1966, s. 446. W pracy tej datuje się wydanie zwodu Wacława III uzupełnionego przez Katarzynę Sydonię na 1590 r.

⁴ Zbiory Szersznika wróciły do Cieszyna w 1962 r.

⁵ J. Kapras, *Právo hornoslezské*, w: *Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera*, t. II, Lwów 1925, s. 13-20; Por. E. Šefčík: *Zřízení těšínske z roku 1573 a jeho další vývoj za vlády posledních piastovců*. „Studie o Těšínsku”, t. 3: 1974, s. 30.

⁶ Zob. F. Popiołek, *Dzieje Śląska austriackiego*, s. 126, 151, 263. Zamarski w 1663 r. należały do Marklowskich, w 1766 r. do Radockich, potem do Trachów.

ne i biblioteczne, rękopis znalazł się w zbiorach bibliotecznych, które w 1960 r. przejęła Biblioteka Śląska w Katowicach, tworząc tu swój Oddział Zabytkowy ⁷.

Drugi rękopis znajduje się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym Oddział Terenowy w Cieszynie w zespole Komory Cieszyńskiej i jest zinwentaryzowany pod sygnaturą 106. Spisany w 1693 r. był własnością Marklowskich, o czym świadczą osiemnastowieczne noty proveniencyjne. Stąd też nazywać go będziemy w dalszym ciągu rękopisem Marklowskich. W bliżej nieznanych okolicznościach trafił do wspomnianego zespołu archiwalnego, być może już w początkach XIX w.

Język rękopisów to czeski i niemiecki. W języku czeskim spisane są dokumenty Rudolfa II oraz dokument i zbiór praw Wacława III, w niemieckim zaś deklaracja stanów cieszyńskich i dokument Katarzyny Sydonii. W rękopisie Marklowskich Orzeł cieszyński nie jest barwiony, tak jak w Zamarskim, nie posiada także rubrowanych tytułów poszczególnych artykułów oraz rubryk, sygnalizujących postanowienia poszczególnych artykułów, podobnie jak w drukowanym zbiorze praw, przeciwnie niż w rękopisie Zamarskim. Występują także różnice w ortografii języka czeskiego w stosunku do rękopisu Zamarskiego, natomiast zawartość treściowa jest identyczna. I w tym przypadku drukowany zbiór jest zgodny z rękopisem Marklowskich, a różni się od rękopisu Zamarskiego. Omawiać będziemy przede wszystkim rękopis Zamarski, jako starszy, sygnalizując jedynie odmiany rękopisu Marklowskich.

Identyczne treści, jak również układ graficzny poszczególnych części obu rękopisów mogą wskazywać, że oba rękopisy są kopią innego rękopisu, ewentualnie zbioru drukowanego. Jednak wspólne cechy rękopisu Marklowskich i druku, jak również różnice obu w stosunku do rękopisu Zamarskiego, czynią bardziej prawdopodobną hipotezę, wskazującą na druk jako podstawę jedynie dla przepisywacza, który wykonał rękopis Marklowskich. Wydaje się również, że rękopis Zamarski jest kopią wcześniej istniejącego rękopisu, którego nie znamy, starszego nie tylko od rękopisu Marklowskich, ale i druku, który raczej oparty został na tymże rękopisie X, prawdopodobnie powstałym w 1592 r., która to data została następnie umieszczona na karcie tytułowej druku. Wydaje się ona wskazywać na rok sporządzenia urzędowego zbioru praw, a nie wykonania druku, jak to sugerował J. Kapras ⁸. Wskazywać na to również może fakt, że nasze rękopisy najprawdopodobniej powstały w wyniku chęci posiadania zbioru na własny użytek możnych rodów cieszyńskich ⁹.

⁷ Zob. L. Brożek, *Zbiory cieszyńskie*, w: *Biblioteka Śląska 1922 - 1972*, [Katowice 1973], s. 68.

⁸ J. Kapras, o.c., s. 15.

⁹ Również druk zachowany w zbiorach Szersznika posiada ekslibris, że posiadaczami jego byli członkowie rodu Wilczków. Druk ten został nabyty w 1720 r. przez Fryderyka Jerzego Wilczka kanclerza księstwa cieszyńskiego.

Układ graficzny zaś rękopisu X lub też Zamarskiego, być może był wzorowany na układzie podobnego zbioru praw księstwa raciborsko-opolskiego, drukowanego w 1563 r. w Ołmuńcu ¹⁰.

Oba rękopisy składają się z pięciu części, mniej lub bardziej wyraźnie wyodrębnionych. Pierwszą stanowi dokument Rudolfa II wydany w Pradze 27 V 1591 r. ¹¹, a potwierdzający przywileje nadane stanom cieszyńskim przez Wacława III dokumentem wystawionym w Cieszynie 22 III 1572 r. ¹² Drugą stanowi zbiór praw Wacława III, publikowany w formie dokumentu, wydanego w Cieszynie 24 VI 1573 r. ¹³ Trzecia część to deklaracja stanów cieszyńskich, protestujących przeciwko niektórym artykułom zbioru Wacława III, spisana w formie dokumentu na zamku w Polskiej Ostrawie w dniu 30 VII 1590 r. ¹⁴ Czwartą część stanowi dokument Katarzyny Sydonii wydany w Trenczynie 20 X 1590 r., w którym wypowiada się wobec stanów cieszyńskich w sprawie punktów spornych zbioru Wacława III ¹⁵. Piątą, ostatnią część, stanowi dokument Rudolfa II, potwierdzający zbiór praw Wacława III, potraktowany przez nich jako ustawa krajowa. Dokument ten został wydany w Pradze dnia 27 V 1591 r. ¹⁶

Format obu rękopisów, to oktawa, znacznie przykrojona w toku wykonywania oprawy introligatorskiej. Rękopis Zamarski składa się z sześciu składek po osiem kart, zaś siódma składka ma tylko cztery karty, po niej następują późniejsze dodatki, nawet nie paginowane. Ostatnia składka ma siedem kart, przy czym występują wyraźne ślady urwania jednej karty. Karta tytułowa została doklejona. Wskazuje to, że rękopis Zamarski został oprawiony później niż sporządzony. Bardziej jest uporządkowany rękopis Markłowskich. Pierwsza składka liczy pięć kart, druga tylko dwie karty, a po nich znajduje się siedem składek liczących każda po osiem kart. Po nich idą dwie składki, z których pierwsza liczy cztery karty a druga dziewięć. W obu rękopisach występują znaki wodne, być może identyczne, których jednak nie można zidentyfikować,

¹⁰ Zob. J. Kapras, o.c., s. 14. Druk zbioru znajduje się w Zbiorach Specjalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

¹¹ Oryginał znajduje się w WAP Oddział Terenowy w Cieszynie, zespół: Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych 1388 - 1872, sygn. 106.

¹² Dokument ten znany jest jedynie z wspomnianego potwierdzenia Rudolfa II, gdzie został transumowany.

¹³ Oryginał obecnie nieznany. J. Kapras, o.c., przyp. 4, s. 3, informuje, że znajdował się on w archiwum zamkowym w Cieszynie.

¹⁴ Oryginał obecnie nieznany. W zakończeniu deklaracji, w obu omawianych rękopisach, stwierdzono, że została ona odpisana z oryginału pergaminowego. Wedle J. Kaprasa, o.c., przyp. 6, s. 3, znajdował się on w archiwum zamkowym w Cieszynie.

¹⁵ Oryginał znajduje się w WAP Oddział Terenowy w Cieszynie w zespole: Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych 1388 - 1872, sygn. 104.

¹⁶ Oryginał znajduje się w WAP Oddział Terenowy w Cieszynie w zespole: Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych 1388 - 1872, sygn. 105.

ponieważ znalazły się przy składaniu arkusza w rogu składek i w trakcie prac introligatorskich zostały znacznie obcięte. Oprawy obu rękopisów są typu radełkowego, wykonane ze skóry cielęcej (czarnej), naciągniętej na deski z drzewa lipowego. Rękopis Zamarski zaopatrzony został w dwie metalowe klamry, które się zachowały. Podobnie był zamykany rękopis Marklowskich, z tym że klamry zostały oderwane i pozostał po nich jedynie ślad.

Karta ochronna rękopisu Zamarskiego zawiera starą sygnaturę J. 371, dwie owalne pieczęcie z nieczytelnym napisem (najprawdopodobniej Muzeum Miejskiego w Cieszynie) i pieczęć manipulacyjną w języku niemieckim (*Museum der Stad Teschen*). Nota proveniencyjna na tejże karcie (*zum Zamarsk*), jak wspomnieliśmy, łączy rękopis z miejscowością Zamarski. Karta ochronna rękopisu Marklowskich zawiera sygnaturę P. 21 i dawną, skreśloną, Lit. D. 28. Pochodzenia sygnatur, bez wątpienia bibliotecznych, nie udało się określić bliżej. Nota proveniencyjna na tejże karcie, zawierająca nazwisko Marklowskich, wskazuje na właścicieli rękopisu.

Karta tytułowa rękopisu Zamarskiego brzmi: *Prawa a Zriženij Zem-ske Knížetstwij Tiessijnskeho* oraz herb księstwa cieszyńskiego, podkolorowany Orzeł ukoronowany w kartuszu z wici roślinnej. W rękopisie Marklowskich poszczególne karty posiadają podwójną paginację, kopisty i archiwalną (w dalszym ciągu podawać będziemy tę ostatnią w nawiasach okrągłych).

(k.1) 4 Feb.1042.

(k.2 - 6) puste.

(k.7) — karta tytułowa: *Prawa a Zřízení Zěmske knížetstwi Těssynskeho* oraz herb księstwa cieszyńskiego — koronowany Orzeł na tarczy herbowej w kartuszu z wici roślinnej. Data 1591 r. i data sporządzenia rękopisu: *Psane leta Panie 1693*.

(k.8) pusta.

k.Ir - Vr (k.9r - 13r)¹⁷ — *Potvrzenij Geho milosti Cysařske na Obdarowanij a Privilegium knížete Wacslawa Těssynskeho Geho milosti*¹⁸. — dokument Rudolfa II wydany w Pradze 27 V 1591 r.

k. Vv - VIr (k. 13v - 14r) — formuły wstępne dokumentu Wacława III księcia cieszyńskiego, wystawionego w Cieszynie 24 VI 1573 r. (inwokacja, intytulacja, promulgacja i narracja).

k. VIr (k. 14r) — *O Holdu*.

k.VIr (k.14r) — *O taženij a Službie Zemske* (artykuł I).

¹⁷ Karty bez nawiasów oznaczają rękopis Zamarski, karty w nawiasach okrągłych rękopis Marklowskich.

¹⁸ Podajemy brzmienie tytułów za rękopisem Zamarskim. Przypominamy także, że tytuły w obu rękopisach różnią się tylko ortografią. Ortografii rękopisu Zamarskiego nie modernizujemy z uwagi na charakterystyczne cechy czeszczyzny cieszyńskiej z XVII w.

k.VIv - VIIr (k.14v - 15r) — *Saud Zemsky w Městě Tiessynie*.

k.VIIv - k.VIIIr (k.15v - 16r) — *O saudcych yak w Saudu sedati magij* (artykuły I - III).

k.VIIIr - VIIIv (k.16r - 17r) — *Saudcy takto woleni byti magij* (*Sau-den takto woleni byti magi*) (artykuły IIII - VIII).

k.IXr - XVr (k.17r - 23r) — *Saud se zahagiti ma takto* (artykuły IX - XLVI).

k.XVr - XVv (k.23r - 23v) — *Takto se Pouhon psati ma* (artykuł I).

k.XVv - XVIIv (k.23v - 25v) — *Obwinienij Rokem položenym k saudu taktose psati ma* (artykuły II - XII).

k.XVIIv - XVIIIr (k. 25v - 26r) — *O Kancelaři* (artykuły I - IV).

k.XVIIIr - XXIV (k.26r - 29v) — *O Wienijch* (artykuły I - XIX).

k.XXIV - XXIIr (k.29v - 30r) — *O Dcerach osyřelych* (artykuły I - III).

k.XXIIr - XXIIv (k.30r - 30v) — *O Napadu* (artykuł I - II).

k.XXIIv - XXIIIr (k.30v - 31r) — *O Testamentu a Poručenstwij* (artykuły I - VI).

k.XXIIIv - XXVIv (k.32v - 34v) — *O Syrotcych* (artykuły I - XIV).

k.XXVIv - XXIXr (k.34v - 37r) — *Dijly Statkuow* (artykuły I - XVI).

k.XXXIXr (k.37r) — *Spolky* (artykuł I).

k.XXXIXr - XXIXv (k.37r - 37v) — *Prodeg Diedictwij* (artykuł I).

k.XXXIXv - XXXr (k.37v - 38r) — *Desatky a Podatky Duchownijch* (artykuły I - IV).

k.XXXr - XXXIr (k.38r - 39r) — *O Swědomij a yakym spuosoem Brano byti ma* (artykuły I - III).

k.XXXIr - XXXIIv (k.39r - 40v) — *Takto Přisaha lidem na Krucyfix* (artykuły IV - XVIII).

k.XXXIIIr - XXXIIIv (k.41r - 41v) — *O Mordech* (artykuły I - IV).

k.XXXIIIv - XXXVv (k.41v - 43v) — *O Nařku Cti* (artykuły I - IX).

k.XXXVv - XXXVIr (k.43v - 44r) — *Z strany Hranic a topenij wody na cyzy grunty* (artykuły I - V).

k.XXXVIr - XXXVIIv (k.44r - 45v) — *Přisaha hranič na tiemito slo-wy spravena byti ma* (artykuły I - VII).

k.XXXVIIv - XXXVIIIr (k.45v - 46r) — *O Obstawce* (artykuły I - IV).

k.XXXVIIIr - XXXIXr (k.46r - 47r) — *O Swadach a bitij w Městie* (artykuły I - V).

k.XXXIXr - XXXIXv (k.47r - 47v) — *O Osobach Stawu Miestskeho kteřij statky po zem[s]kě magij* (artykuły I - III).

k.XXXIXv - XXXXIr (k.47v - 49r) — *O Dluzych a Rukogemstwij* (artykuły I - IV).

k.XXXXIr - XXXXIV (k.49r - 49v) — *Z strany Nalezuow* (artykuły I - II).

k.XXXXIV - XXXXIIr (k.49v - 50r) — *O Pychu a zumyslnosti* (artykuły I - IV).

k.XXXXIIr (k.50r) — *O Mysliwosti* (artykuł I).

k.XXXXIIv - XLVr (winno być XXXXIVr) (k.50v - 52r) — *O Pas-twach a Sskod činienij* (artykuł I - XI).

k.XLVr - XLVv (k.52r - 52v) — *O odpowiednijcych* (artykuły I - IV).

k. XLVv - XLVIr (k. 52v - 53r) — *O Zahalečijch a Biehaunijch* (artykuł I).

k.XLVIr - XLVIIr (k.53r - 54r) — *O Zločincych* (artykuły I - VIII).

k.XLVIIr - XLIXr (k.54r - 56r) — *O Poddanych Syrotcych a Služebne Czeledij* (artykuły I - XIII).

k.XLIXr - XLIXv (k.56r - 56v) — *O Wodach a Tocych* (artykuł I - II).

k. XLIXv - Lv (k.56v - 57r) — *O Cestach a Sylnicych* (artykuły I - V).

k.Lv (k.57v) — *O Zialobie Poddanych na Pany swe* (artykuł I).

k.Lv - LIr (k.57v - 58r) — *O Syrotcych* (artykuł I).

k.LIr - LIv (k.58r - 58v) — *O Czeledij služebne* (artykuły I - III).

k.LIv (k.58v) — *O Mlynařijch* (artykuły I - II).

k.LIv - LIIv (k.58v - 59r) — *O Zidech* (artykuł I - IV).

k.LIIv (k.59v) — *Zawijrka* (artykuły I - II).

k.LIIr - LIIv (winno być LIIIr - LIIIv) (k.59v - 60r) — formuły końcowe dokumentu Wacława III (formuła subskrypcyjna i datacyjna). Pod tekstem dokumentu Wacława III w rękopisie Zamarskim umieszczony został kolofon graficzny i data 1672 r., która wskazuje na czas sporządzenia rękopisu.

[k.LIVr - LIVv]¹⁹ (k.61r - 66v) — *Declaratio oder Erklärung der herrn Ständt dieses Fürstenthums ettlicher Artickel inn der Landss Ordnung erzeuchnet* — 9 artykułów i zakończenie — wydane na zamku w Polskiej Ostrawie dnia 30 VII 1590 r.

[k.LXIVv] (k.66v) — *Diese Declaration ist auf [pargament mit — —]*.

[k.LXVr - LXVv] (k.66v - 67r) — podpisy członków stanu panów i stanu rycerskiego.

[k.LXVIr - LXVIIIr] (k.67r - 68v) — *Brief Ihrer Fürst[lichen] Gena[den] Sidonia Catharina auffs Landrecht vund Erklärung also Lautendt* — dokument Katarzyny Sydonii wystawiony w Trenczynie dnia 20 X 1590 r.

[k.LXVIIIv - LXXIr] (k.69r - 70r) — *Potwrzenij Geho milosti Cysařske na Žřijzenij Zemske* — dokument Rudolfa II zatwierdzający zbiór praw Wacława III, wydany w Pradze dnia 27 V 1591 r.

[k.LXXIv - LXXIIr] pusta.

[k.LXXIVr] — na marginesie kopiowym ołówkiem: Anna Grundelkova.

[k.LXXIIv - LXXIVv] (k.70v - 71v) — *Registrum Co se pod kterym tytulem zawijra, pro snadniegssij nalezenij Artykuluow.*

(k.72r - 82r) puste.

¹⁹ Dalsze karty w rękopisie Zamarskim są niepaginowane, stąd też podajemy paginację w klamrach.

(k.82v) — odcisk aktualnej pieczęci WAP Oddział Terenowy w Cieszyńsku oraz sygnatura: Komora Cieszyńska 106.

[k.LXXVr - LXXVv] — nota: *Als Andenken an die Familie Prokop widmet dies Buch dem Städtischen Museum zu Teschen.*

[k.LXXVv] — nota: *Multa luint stultis Pictoribus atque Portis. Anno 1783.* Dalej ołówkiem zapisane daty: 1591, 24/6 1573, 30/7 1590. Daty te odnoszą się do poszczególnych dokumentów wpisanych do rękopisu.

Druga karta ochronna w rękopisie Zamarskim ma notę zapisaną ołówkiem: 3391 arch[ivar] Pochludka m.Ostraž.

Omawiane rękopisy to prywatne zwody prawa funkcjonującego jeszcze w XVIII w., o czym świadczą liczne potwierdzenia cesarskie. Sporządzenie rękopisów świadczyć może o stosowaniu tych praw w dykasteriach państwowych. Stąd też dążenie poszczególnych rodów do posiadania obowiązujących tekstów prawnych. Powstanie zwodu praw księstwa cieszyńskiego nie jest zjawiskiem odosobnionym w tym rejonie. Podobnych zabiegów dokonywano wówczas nie tylko w Koronie²⁰, ale także na Śląsku, jak to miało miejsce w księstwie raciborsko-opolskim. Analogiczne przedsięwzięcia podejmowane były także w samych Czechach. Natomiast zjawisko sporządzania prywatnych odpisów być może należałoby wiązać nie tylko z chęcią posiadania urzędowych tekstów prawnych, ale także ze zmianami ustrojowymi, które miały miejsce w księstwie cieszyńskim po śmierci w 1653 r. Elżbiety Lukrecji, ostatniej przedstawicielki rodu Piastów cieszyńskich. Być może jest to wyraz zabiegów szlachty cieszyńskiej o zabezpieczenie istniejącego porządku prawnego, charakteryzującego się autonomią w stosunku do państwa czeskiego. Stąd zarówno prawo księstwa cieszyńskiego, jak i omówione rękopisy zasługują na uwagę.

²⁰ Por. S. Kutrzeba, *Historia źródeł dawnego prawa polskiego*, t. I, Lwów [1925], s. 219 - 231.